Comunicació
ELS FONS DELS MUSEUS LOCALS I COMARCALS I LA PROBLEMÀTICA DE LA SEVA CONSERVACIÓ I DIFUSIÓ. EL CAS DEL MCCB

17

Per Maria Adserias Sans i Ester Ramon Sariñena

INTRODUCCIÓ

Els museus tenen funcions molt diverses dins de la nostra societat, totes importants i necessàries. Una d'aquestes funcions, possiblement la més coneguda, és la difusió dels sues fons des de diferents punts de vista, com podrien ser l'exposició permanent, les exposicions temporals, les publicacions, etc. No podem oblidar, però, que aquesta difusió sol tenir dos tipus de destinataris -el gran públic i l'investigador especialista en el tema- i que és important cobrir les necessitats i exigències d'ambdós grups. Per aquest motiu, són vitals el coneixement del fons museístic i la seva correcta catalogació, així com l'ordenació dels materials i de la documentació associada.

El Museu Comarcal de la Conca de Barberà és un cas excepcional dins dels museus comarcals, ja que compta amb cinc seccions monogràfiques: la Seu Central, el Museu de Ciències Naturals, els Molins Hidràulics, el Museu del Vidre i el Museu d'Art. Fins al moment s'han realitzat els projectes museogràfics de la Seu Central, dels Molins Hidràulics i del Museu del Vidre, els dos primers dels quals ja estan oberts al públic, i a hores d'ara es treballa en el Museu de Ciències Naturals.

LA SEU CENTRAL

En el moment de realitzar el nou projecte museogràfic de la Seu Central es comptava amb una sèrie de peces que apareixien exposades a les vitrines i una gran quantitat de material emmagatzemat, en molts casos desconegut. En primer lloc es va optar per una catalogació dels materials segons les temàtiques (etnologia, arqueologia, ciències naturals i fons d'art) i es va procedir a realitzar l'inventari i la documentació de les peces.

Dins de la Seu Central hi ha diferents apartats: etnologia, arqueologia, història moderna i contemporània i tradicions de la vila. De tots aquets, el fons arqueològic fou el que plantejà una major problemàtica, ja que comptàvem amb un bon nombre de materials procedents d'excavacions antigues, que ni tan sols havien estat rentats, així com abundant documentació per a classificar: fotografies, diaris d'excavació, planimetries, etc.

Per aquest motiu es va formar un equip de personal qualificat, format per un restaurador -que a vegades comptava amb auxiliars- i dos arqueòlegs que s'ocupaven de la documentació i que assessoraven el projecte museogràfic d'aquesta secció.

Tot seguit es va considerar oportú individualitzar cadascun dels jaciments, als quals hom numerà correlativament a partir de l'1. A partir d'aquí cada jaciment era tractat individualment, segons l'estat en què es trobaven els materials; es procedia al rentat i siglat si era necessari, i tot seguit es portaven a terme l'inventari i les fitxes de les peces més interessants, les quals podien ser objecte d'un estudi més aprofundit.

El tipus de fitxes utilitzat va ser el model apaïsat proporcionat pel Servei de Museus de la Generalitat. Cada fitxa s'identificava amb el número del jaciment, seguit d'una numeració correlativa també de l'1 a l'infinit. Aquest sistema permetia ampliar en un futur el nombre de fitxes segons les necessitats del moment i sense alterar la unitat del conjunt. Cada inventari, amb les seves fitxes corresponents, s'ordenava en dossiers que s'identificaven amb el nom i el número del jaciment.

Finalment, quan hi havia material documental de l'excavació, s'ordenava en un dossier que s'identificava també amb el nom i el número del jaciment.

Ambdós dossiers es col.locaren en un arxivador per ordre numèric, juntament amb una llista de jaciments en què figuren el número, el nom, la procedència i el període cronològic. D'aquesta manera s'intentà facilitar la tasca de detectar ràpidament una peça concreta, un jaciment o àdhuc tots els jaciments d'una zona o d'un moment concret. Al mateix temps, l'investigador que necessiti informació sobre els jaciments pot consultar tota la

documentació que es conserva al museu i decidir si li interessa veure els materials o quins d'aquests materials vol estudiar. Aquesta ordenació es realitzà pensant en tot moment en la posterior informatització, la qual resoldrà definitivament el tractament de les dades de què hom disposa.

Simultàniament, els materials que ho requerien eren traslladats a la secció de restauració, on es procedia al seu tractament. Aquest tractament únicament es va dur a terme en aquelles peces susceptibles de ser exposades, atesa la precarietat pressupostària.

Les capses utilitzades per emmagatzemar els materials rebien el mateix tractament que els dossiers documentals. A l'exterior de cada capsa es fan constar -mitjançant una etiqueta adhesiva- el número i el nom del jaciment al qual corresponen els materials, i romanen ordenades al magatzem per ordre numèric.

Amb aquest sistema es pretenia facilitar l'entrada de nous conjunts de materials, als quals hom donaria un nou número i s'ordenarien a continuació de l'últim. El principal avantatge que ens oferia aquest sistema sobre altres (com pot ser l'ordenació cronològica) era que permet afegir contínuament nous conjunts de materials ense que sigui necessari moure els fons existents.

ELS MOLINS HIDRÀULICS

En aquest cas, l'exposició se centra fonamentalment en l'arquitectura i la funcionalitat d'uns edificis singulars, motiu pel qual no es comptava amb un fons material concret. Així doncs, la documentació va girar a l'entorn dels molins fariners existents a la Conca.

EL MUSEU DEL VIDRE

La secció monogràfica del Museu del Vidre està ubicada en el municipi de Vimbodí. Aquesta població havia comptat als anys 40 amb importants fàbriques de vidre bufat, per la qual cosa la quantitat i la qualitat de peces de vidre que es van poder recuperar eren força interessants.

Atesa la magnitud de les peces i la manca d'una documentació escrita, va ser necessària una tasca prèvia de contacte amb alguns dels antics artesans del vidre que encara quedaven a Vimbodí. Les atentes i interessants explicacions d'aquests col.laboradors van ser d'inestimable valor tant per a la realització del projecte museogràfic com per a la creació d'un plec documental sobre les diferents tècniques d'elaboració de les peces, llur utilitat, etc.

L'excepcionalitat de les peces i el seu estat de conservació van implicar un sistema de documentació diferent del que s'havia practicat en la Seu Central. En aquest cas, l'inventari va ser substituït per l'elaboració d'una fitxa per a cadascuna de les peces.

Tot i la diferència temàtica d'ambdues seus, els criteris seguits en el moment d'efectuar la documentació i la catalogació dels fons van ser els mateixos, sempre tenint en compte les peculiaritats individuals de cada conjunt. D'aquesta manera, es considerà com el que en realitat són: seccions diferents d'un mateix museu.

Tant en el cas de la Seu Central, com en el del Museu del Vidre, la tasca documental va ser fonamental per a la preparació dels projectes museogràfics, ja que va permetre conèixer les peces de què hom disposava i quines necessitaven d'una restauració prèvia. D'altra banda, s'havia realitzat ja un primer pas per tenir els materials a l'abast dels investigadors.

Tot i que aquet procés va ser suficient per al muntatge de les exposicions permanents, no es pot considerar definitiu perquè encara queden pendents alguns aspectes (la informatització, els diferents tractaments de les dades, la revisió de l'estat de conservació de les peces, etc.), a més que no podem oblidar que els fons augmenten d'una manera contínua.

Naturalment, totes aquestes tasques exigeixen la presèncoa continuada de personal amb una formació adequada, que afaboreixi un treball coherent tot seguint criteris establerts.